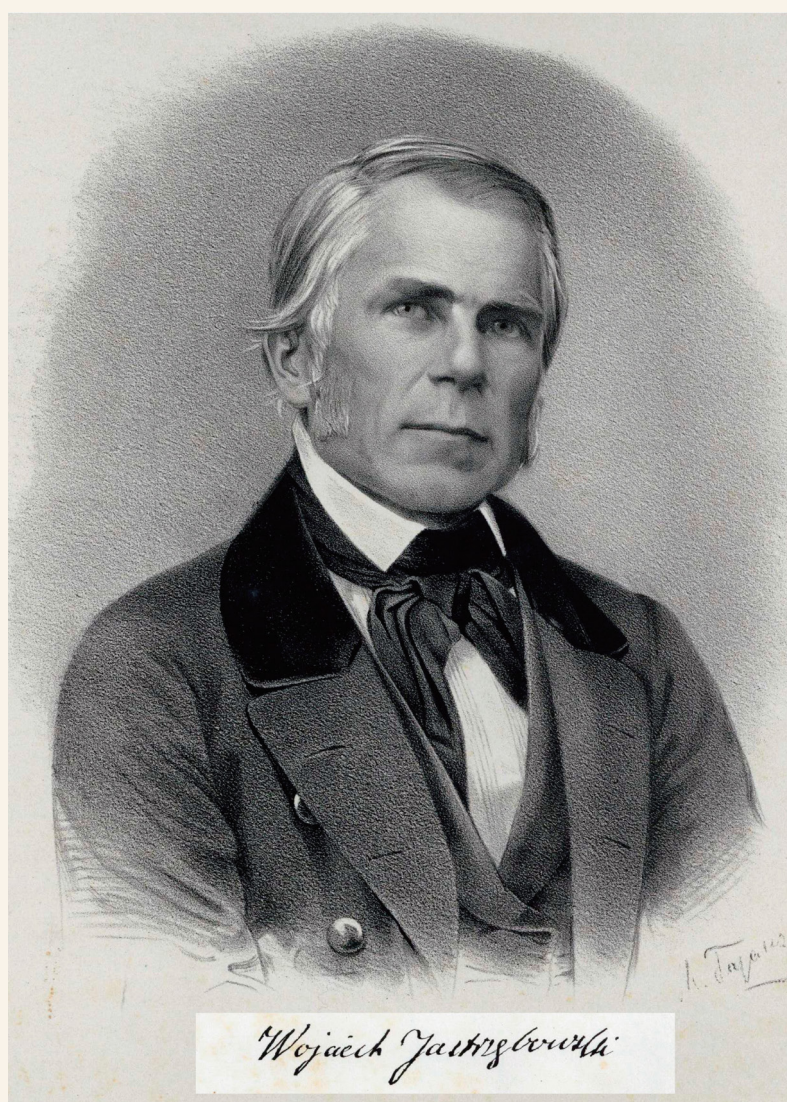

Projekt Mazowsze w Europie – Konstytucja dla Europy Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiiego

Scenariusze zajęć edukacyjnych

Szanowni Państwo, Dyrektorzy, Nauczyciele,

w ramach projektu *Mazowsze w Europie – Konstytucja dla Europy Wojciecha Bogumiła Jastrzębowski* przygotowaliśmy dla Państwa propozycję scenariuszy zajęć edukacyjnych poświęconych postaci Wojciecha Bogumiła Jastrzębowski. Jest to postać niezwykła: miłośnik przyrody, wybitny pedagog i krajoznawca, botanik, fizyk, ogrodnik, ekolog, a także twórca projektu *Konstytucji dla Europy*. Jego marzenia o integracji europejskiej w XIX wieku wydawały się nierealne, jednak spełniły się w naszych czasach.

Sejmik Województwa Mazowieckiego ustanowił Wojciecha Bogumiła Jastrzębowski patronem 2021 roku na Mazowszu w 190. rocznicę wydania jego *Konstytucji dla Europy*.

Przekazujemy Państwu scenariusze zajęć do przeprowadzenia w szkole podstawowej oraz ponadpodstawowej na lekcjach wiedzy o społeczeństwie, historii, przyrody, na godzinie wychowawczej. Są one inspirowane filmami edukacyjnymi przedstawiającymi wszechstronność zainteresowań i działań W. B. Jastrzębowski. Scenariusze zawierają wiele propozycji do wykorzystania na lekcjach, ale wybór treści i metod oraz czas poświęcony na realizację zależy od Państwa decyzji oraz predyspozycji uczniów.

Zachęcamy do pogłębiania wiedzy o Wojciechu Bogumile Jastrzębowski – Mazowszaninie, Polaku, Europejczyku.

Jarosław Zaroń
Dyrektor Mazowieckiego Samorządowego
Centrum Doskonalenia Nauczycieli

Portret na okładce: Wikipedia

Scenariusz lekcji poświęconej Wojciechowi Bogumiłowi Jastrzębowskiemu dla szkoły podstawowej (klasy IV–VIII)

Scenariusz inspirowany powszechnie toczącą się dyskusją na temat sytuacji w świecie. Dominujące wydają się dwa tematy: funkcjonowanie Unii Europejskiej oraz zagrożenia związane z zanieczyszczeniem środowiska i wynikającym z tego ocieplaniem się klimatu. Ludzie przez długie lata zanieczyszczali powietrze i wodę oraz niefrasobliwie wycinali lasy.

Najlepszym sposobem ratowania planety oraz przeciwdziałania kryzysowi klimatycznemu wydaje się wspólne zadbanie o środowisko naturalne. Metody na to bardzo precyzyjnie opisał już w XIX wieku Wojciech Bogumił Jastrzębowski.

Temat: *Być odpowiedzialnym za siebie, za Europę i całą planetę.*
Wojciech Bogumił Jastrzębowski – Zielony Profesor

Przedmiot: można wykorzystać na lekcjach przyrody, biologii, wiedzy o społeczeństwie, godzinie wychowawczej

Czas trwania zajęć: 90 minut (2 x 45 minut)

Cel ogólny

- kształtowanie postaw odpowiedzialności za siebie i innych
- wprowadzenie w system wartości

Cele szczegółowe

Uczeń:

- wyjaśnia, co oznacza odpowiedzialność
- opowiada o wszechstronnej działalności W. B. Jastrzębowskiego
- rozumie, jak ważne dla planety jest dbanie o środowisko naturalne
- nazywa najważniejsze wartości w życiu człowieka

Metody pracy: rozmowa nauczająca, mapa mentalna, plakat

Formy pracy: zbiorowa, grupowa, indywidualna

Materiały: filmy edukacyjne poświęcone W. B. Jastrzębowskiemu, kartony (6–8 sztuk), kolorowe flamastry, książka Alicji Wejner *Azymut wspólna Europa. Jastrzębowski*

Przebieg zajęć

1. Część wstępna

- Porozmawiaj z uczniami o tym, że początek XXI w. to czas gorących dyskusji o sprawach najważniejszych. Na przykład o tym, że zanieczyszczenie środowiska spowodowało ocieplenie się klimatu, co z kolei sprawia, że na Ziemi
 - topnieją lodowce,
 - wysychają rzeki,
 - szaleją huragany,
 - gigantyczne pożary trawią ogromne połacie lasów,
 - smog nie pozwala ludziom oddychać,
 - wymierają całe gatunki zwierząt i roślin,
 - pandemie chorób zakaźnych zagrażają całym populacjom.Naukowcy wiedzą już na pewno, że jest to efekt działań człowieka.

- Czy można temu przeciwdziałać?
Nie wiadomo, czy się uda wszystko naprawić, ale próbować trzeba.
Zapytaj uczniów, co można robić? Odpowiedzi zapisujcie na tablicy:
 - segregować śmieci,
 - jeść mniej mięsa,
 - nie używać jednorazowych plastików,
 - zrobić więcej miejsca dla zwierząt i
 - pozwolić zwierzętom spokojnie żyć w zgodzie z ich naturą,
 - oszczędzać wodę,
 - sadzić lasy,
 - zakładać ogrody.
- Przypomnij, że lasy i ogrody są tu bardzo ważne, ponieważ pogoda ma wpływ na rośliny, ale też rośliny oddziałują na pogodę. Dzisiaj ta świadomość jest dość powszechna, ale nie zawsze tak było. Jednym z pierwszych przyrodników, którzy to zauważyli był **Wojciech Bogumił Jastrzębowski**.
- Zapytaj uczniów, czy znana jest im postać W. B. Jastrzębowskiego? Powiedz, że kilka kolejnych lekcji poświęcicie właśnie jego życiu i działalności.

2. Część główna

- Przedstaw krótko osobę W. B. Jastrzębowskiego:
Był równolatkiem Adama Mickiewicza i tak jak on był wielkim patriotą. Jednak w odróżnieniu od znanych poetów tamtych czasów, nigdy nie wyjechał z ojczyzny. Dorosłość przeżywał w XIX wieku, jednak zawołania romantyków były mu raczej obce. Myślał i pracował jak pozytywści. Uważał, że o wolność i bezpieczeństwo Polski i Polaków trzeba walczyć w kraju – pracując, ucząc się i uprawiając ziemię. Utalentowany, pracowity, z dużym poczuciem humoru i wielką wyobraźnią. Wielu rzeczy dokonał, bardzo pożytecznych, a w wielu dziedzinach był pierwszy.
Jako student i potem naukowiec nie bał się trudnych tematów. Zadawał pytania, a w poszukiwaniu odpowiedzi szedł własnymi drogami i kierował się własną logiką.
Podkreśl, że przede wszystkim POSZUKIWAŁ.
- Zaprosz uczniów do obejrzenia filmu *Tropem Zielonego Profesora. Wojciech Bogumił Jastrzębowski*. (18 minut). Poproś, aby na kartkach zapisali wszystkie dziedziny, w których się specjalizował oraz to, czym się zajmował.
- Po obejrzeniu filmu, zapytaj o wrażenia. Pokieruj rozmową tak, aby uczniowie zauważyli i podkreślili wszechstronność zainteresowań i działalności bohatera filmu.
- Poproś o wspólne wykonanie mapy mentalnej (na tablicy lub kartonie) prezentującej wszystkie specjalności W. B. Jastrzębowskiego (materiał pomocniczy nr 1).
- Podziel uczniów na 8 grup i rozdaj teksty z materiału pomocniczego nr 2. Rozdaj kartony i kolorowe flamastry i poleć, aby uczniowie, w każdej z grup, na podstawie tekstów przygotowali plakat z hasłem reklamowym promującym konkretną działalność Jastrzębowskiego.
- Po upływie 10 minut poproś grupy o prezentację plakatów na forum klasy. Podczas omawiania pracy grupy 8 (tekst Autor Konstytucji dla Europy 1831) zaprezentuj kolejny film edukacyjny *Rozmowa o Konstytucji dla Europy 1831* (ok. 13 minut).
- Porozmawiaj z uczniami o wizji wspólnej Europy w projekcie konstytucji Jastrzębowskiego. Podsumuj krótko informacje.

3. Część podsumowująca

- Zapytaj uczniów, co dla Jastrzębowskiego było najważniejsze, o co dbał najbardziej. Dopilnuj, aby uczniowie zwrócili uwagę na działania ekologiczne. Przypomnij, że uczył miłości do roślin i całej przyrody. Nieustannie przypominał, że człowiekowi do dobrego życia najbardziej potrzebny jest **pokój na świecie, czysta woda do**

picia i czyste powietrze do oddychania. Był przekonany, że aby to osiągnąć, ludzie muszą ze sobą współpracować – po sąsiedzku w najbliższej okolicy, ale też w regionie, w kraju i na kontynencie. Bo smog w powietrzu nie uznaje granic państwowych i truje wszystkich w równym stopniu. Tak samo woda w rzekach – jeśli gdzieś jest zanieczyszczana, prędzej czy później wszyscy to odczują.

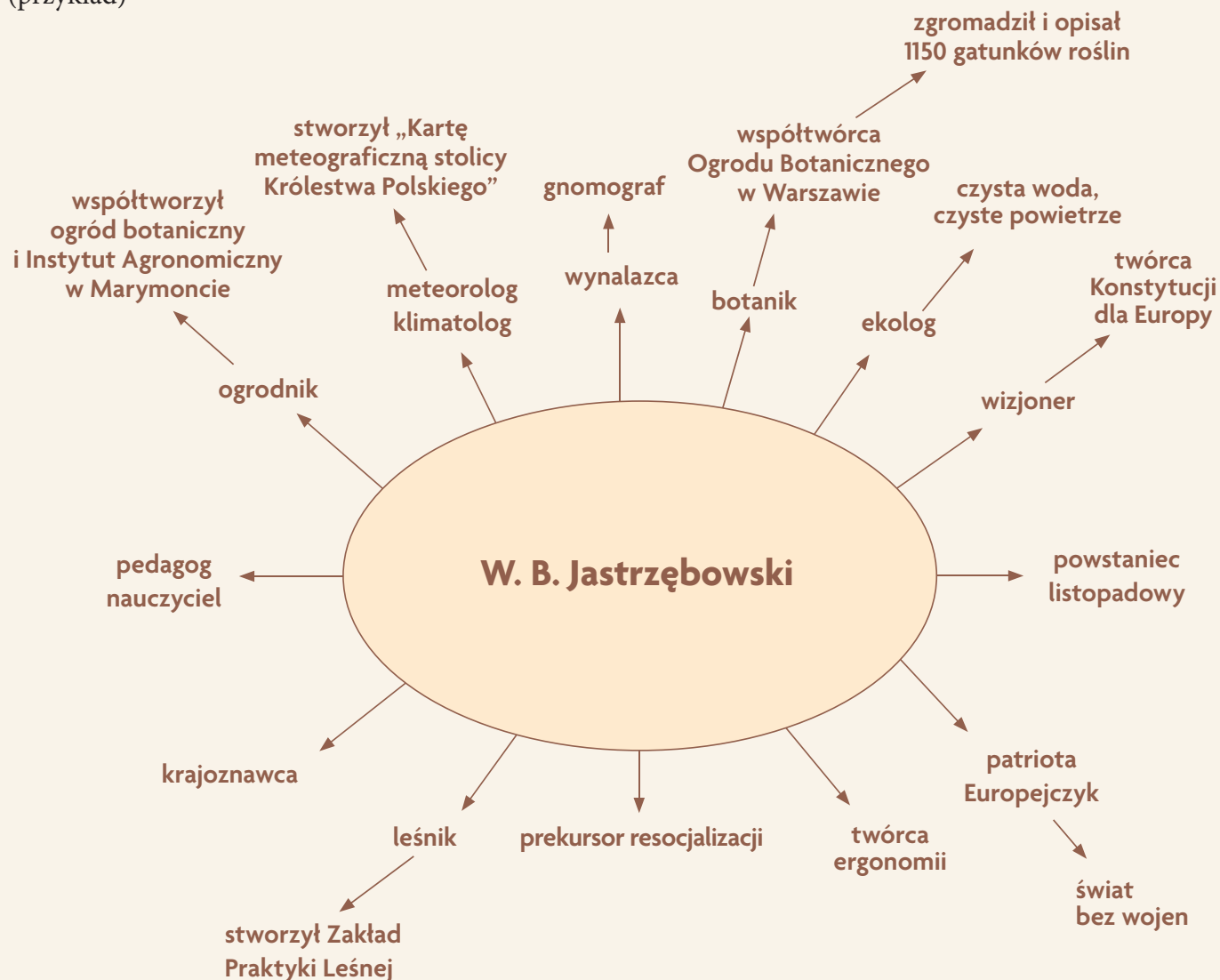
- Zapytaj, co według Jastrzębowskiego może pomóc w utrzymaniu czystego środowiska? Pokieruj rozmową tak, aby wybrzmiało, że Jastrzębowski wiedział, że dla czystego powietrza i czystej wody bardzo ważne są rośliny. Dlatego właśnie zakładał ogrody i siał lasy. Żeby ludzie mogli z nich razem korzystać i razem o nie dbać.
- Zwróć uwagę na to, co podkreślał: **jeśli ludzie robią coś razem, to nie strzelają do siebie i taka współpraca to najlepsza gwarancja pokoju na świecie.**
- Na zakończenie poproś każdego ucznia o dokończenie zdania:
Poglądy W. B. Jastrzębowskiego są do dzisiaj aktualne, ponieważ

Praca domowa

- Poproś uczniów, aby opowiedzieli w domach o W. B. Jastrzębowskiem i zaprosili rodziców do obejrzenia filmu *Tropem Zielonego Profesora. Wojciech Bogumił Jastrzębowski.*
- Poleć, aby uczniowie na podstawie informacji w internecie przygotowali prezentację pokazującą miejsca upamiętniające W. B. Jastrzębowskiego.

Materiał pomocniczy nr 1

(przykład)

Grupa 1

WYNALAZCA

Odwaga i wolność myśli w połączeniu z wiedzą zaowocowała opracowaniem przez Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego „kompasu polskiego czyli gnomografu”. Urządzenie umożliwiało rysowanie zegarów słonecznych na dowolnej powierzchni i w różnych miejscach, także tych zacienionych. Ułatwiało też rozwiązywanie wielu zagadnień astronomicznych bez konieczności prowadzenia skomplikowanych obliczeń matematycznych.

Pierwszy zegar słoneczny, skonstruowany przez samego Jastrzębowskiego za pomocą gnomografu znajduje się w Łazienkach Królewskich w Warszawie.

METEOROLOG, KLIMATOLOG

Wojciech Bogumił lubił wyzwania. Skoro obserwacje pogodowe prowadzono w Warszawie od 1779 r. – mierzono temperaturę powietrza, ciśnienie atmosferyczne oraz odnotowywano rodzaj i ilość opadów – ale nie wyciągnięto z tych pomiarów żadnych wniosków, Jastrzębowski postanowił się z tym zmierzyć. Przeanalizował zapisy z minionych 50. lat, zrobił „Kartę meteograficzną stolicy Królestwa Polskiego” i opisał klimat Warszawy.

Przy okazji pracy nad klimatem Warszawy Jastrzębowski przeanalizował sprawę szerzej i wyodrębnił pory roku, charakterystyczne dla tej części obszaru Polski, rozróżniając pory fizyczne czyli gospodarskie od pór astronomicznych.

Zauważył przy tym, że pogoda i klimat wpływają na rośliny, ale też rośliny są w stanie tworzyć mikroklimat. Można to poczuć w każdym, nawet niewielkim, lesie – ten specyficzny zapach, smak i wilgotność powietrza. Im więcej takich mikroklimatów, tym większy ich pozytywny wpływ na klimat obszaru, w którym się znajdują. Tak więc ogrodnicy – poprzez umiejętnie prowadzone nasadzenia, odpowiednio dobrane rośliny posadzone we właściwym miejscu – mogą sterować zjawiskami atmosferycznymi.

Odkrycie to było niezwykle ważne i ogromnie budujące dla Jastrzębowskiego, który z wykształcenia i zamiłowania był botanikiem i zapalonym ogrodnikiem.

Grupa 2

PRZYRODNIK

Jastrzębowski uważał, że człowiek jest ważnym elementem przyrody, lecz wcale nie najważniejszym. Zebrał, narysował, opisał i nazwał setki gatunków dziko rosnących roślin krajowych, których ówczesna nauka jeszcze nie знаła.

Wraz z roślinami opisywał też:
przylatujące do nich owady,
ziemię, w której rosły,
kamienie, które znajdował w ich pobliżu,
smak wody, którą piły,
stanowisko, w którym żyły oraz
powietrze, którym oddychały.

PIESZY KRAJOZNAWCA

Żeby móc realizować się w swojej pasji zbieracko–botanicznej, Jastrzębowski bardzo dużo chodził. Kiedy tylko miał trochę wolnego czasu, wyruszał w trasę. W soboty i niedziele przemierzał Mazowsze, a w wakacje wyjeżdżał też w inne regiony. Z początku jeździł jako uczeń i asystent, potem podróżował sam, a później zaczął zabierać ze sobą swoich uczniów.

Grupa 3

NAUCZYCIEL

Podczas wycieczek Jastrzębowski i jego uczniowie urządali rozmaite konkursy. Najwięcej zabawy było, kiedy ścigali się, kto na łące rozpozna najwięcej roślin. Profesor zawsze wygrywał – rozpoznawał ich dziesiątki i bezbłędnie nazywał nawet z daleka.

Wszyscy lubili te zabawy i wspólne wycieczki. Uczniowie bardzo też lubili lekcje ze swoim Jastrzębiem (tak uczniowie nazywali W. B. Jastrzębowskiego), bo one też były ciekawe i świetnie się podczas nich bawili.

Profesor przy każdej okazji opowiadał anegdoty i objaśniał wykłady własnoręcznymi rysunkami w trakcie lekcji oraz powiedzonkami. A miał ich mnóstwo na każdą sytuację.

NAUCZYCIEL OGRODNIKÓW

Jedną z pierwszych szkół otwartych ponownie po powstaniu listopadowym był Instytut Agronomiczny w Marymoncie. Dzisiaj jest to na warszawskim Żoliborzu. Była to pierwsza szkoła rolnicza na ziemiach polskich oraz jedna z pierwszych w Europie.

W Marymoncie Jastrzębowski założył ogród botaniczny, winnicę i ogródek morwowy do hodowli jedwabników. Założył też ogród owocowy i warzywny. Dzięki niemu ogrody marymonckie stały się prawdziwym rezerwatem zieleni z rzadkimi krzewami i drzewami.

W ciągu 24 lat uzyskał z nasion i dziczek ok. 3 tys. najrzadszych leśnych i owocowych drzewek.

Współtworząc Instytut Agronomiczny w Marymoncie, stał się Wojciech Bogumił Jastrzębowski prajcem warszawskiej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego.

Wojciech Bogumił Jastrzębowski miał „zielone ręce”. Gdzie żył, tam siał i sadił, a co posiał i zasiał, to zawsze mu rosło.

Grupa 4

MIŁOŚNIK PRACY, TWÓRCA ERGONOMII

Jastrzębowski zastanawiał się jak sprawić, żeby przy określonym wysiłku, osiągnane efekty były możliwie jak największe. Uznał, że najważniejsze jest powiązanie pracy z konstrukcją psychofizyczną człowieka i jego możliwościami, z predyspozycjami, zdolnościami oraz upodobaniami. Tak wymyślił Jastrzębowski ergonomię – nową dyscyplinę nauki, wcześniej w Europie nieznaną.

Grupa 5

LEŚNIK

W 1860 r. Jastrzębowski wyjechał z Warszawy i zamieszkał koło Broku, niedaleko Ostrowi Mazowieckiej, w północno-wschodniej części Mazowsza.

Tam wymyślił i współtworzył Feliksowo, a w nim Zakład Praktyki Leśnej, pieczołowicie zwany Feliksówką, w którym kształcono leśników.

Kiedyś był tu ogromny las, jednak rabunkowa gospodarka oraz masowe wycinki zniszczyły stary drzewostan Czerwonego Boru i doprowadziły cały ekosystem do ruiny. Skoro nie było korzeni pod ziemią i cienia nad ziemią, wyschły też bagna, mokradła i strumienie.

Żeby powstrzymać pustynnienie Puszczy Białej, Jastrzębowski opracował plan zalesiania. W ciągu 10 lat wyhodował w Feliksowie ok. 1 mln sztuk drzew leśnych, owocowych, parkowych i ozdobnych. W sumie było ich tu prawie 200 gatunków, którymi obsadzono ponad 10 tys. mórg nieużytków.

Grupa 6

PREKURSOR RESOCJALIZACJI

Podczas powstania styczniowego 1864 r. Feliksówka przestała funkcjonować.

Wciąż jednak były tu rośliny, które wymagały stałej opieki i pielęgnacji.

Jastrzębowski nie miał pieniędzy na zatrudnienie robotników. Musiał więc wymyślić powód, dla którego ludzie chcieliby tu pracować bez wynagrodzenia.

Tak zrodził się pomysł stworzenia ośrodka resocjalizacji dla przestępców/kryminalistów, którzy po odbyciu wyroku w więzieniu nie mogli znaleźć zajęcia i nie mieli gdzie mieszkać.

Jastrzębowski, niespodziewanie dla samego siebie, odkrył więc kolejną dziedzinę, w której musiał przecierać szlaki i stał się pionierem w kolejnej dobrej sprawie.

Grupa 7

POWSTANIEC LISTOPADOWY

Wojciech Bogumił Jastrzębowski nienawidził wojen. Mimo to, jeden jedyny raz uczestniczył w walce zbrojnej.

Mając 31 lat, przyłączył się do powstania listopadowego 1830 r. jako ochotnik Gwardii Narodowej Warszawskiej.

Grupa 8

PATRIOTA, EUROPEJCZYK

Wstrząśnięty ogromem przelanej krwi w bitwie pod Olszynką Grochowską napisał w 1831 r. „Konstytucję dla Europy”.

Jastrzębowski włączył się tym samym w ogólnonarodową dyskusję o tym, jak powinna wyglądać wolna Polska, którą Polacy mieli sobie zorganizować po powstaniu.

Swoje koncepcje przedstawiali wówczas wszyscy, którzy się wtedy liczyli i dla których sprawa ta była ważna: Staszic, Hoene Wroński, Czartoryski, Lelewel i wielu innych. Myśl Jastrzębowskiego okazała się najbardziej wizjonerska i ponadczasowa. Do tego stopnia, że większość zapisów jego Konstytucji jest dziś w Unii Europejskiej obowiązującym prawem.

AUTOR „KONSTYTUCJI DLA EUROPY” 1831 R.

W maju 1831 r. „Konstytucja dla Europy” ukazała się w formie niewielkiej, liczącej siedemnaście stron, broszury. Publikację opatrzone datą 3 maja, co było prostym nawiązaniem do tradycji polskiego parlamentaryzmu. Tegoż dnia bowiem, czterdzieści lat wcześniej, u schyłku Rzeczypospolitej Polskiej, Sejm Czteroletni uchwalił polską konstytucję 1791 r.

Broszurka miała swoich odbiorców. Przekazywana była z rąk do rąk i czytana skrycie, jak podziemna bibuła. Tym ostrożniej, że po stłumieniu powstania listopadowego władze carskie podjęły decyzję o zniszczeniu całego jej nakładu.

Opracowanie: Alicja Wejner, Barbara Giza

Scenariusz lekcji poświęconej Wojciechowi Bogumiłowi Jastrzębowskiemu dla szkoły ponadpodstawowej

Temat: *Wojciech Bogumił Jastrzębowski. Wizja integracji europejskiej w projekcie Konstytucji dla Europy*

Etap kształcenia: szkoła ponadpodstawowa (można również wykorzystać elementy w szkole podstawowej w klasach 7–8)

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie (do wykorzystania również na lekcji historii, historii i społeczeństwa, godzinie wychowawczej)

Czas trwania zajęć: 90 minut (2 x 45 minut lub więcej – nauczyciel decyduje, ile czasu chce poświęcić postaci Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego). Zajęcia można podzielić na dwa bloki:

- 1) przedstawienie wszechstronności postaci W. B. Jastrzębowskiego,
- 2) Konstytucja dla Europy W. B. Jastrzębowskiego.

Cel ogólny

Kształtowanie świadomości własnej tożsamości lokalnej, regionalnej, etnicznej i obywatelskiej

Cele szczegółowe

Uczeń:

- przedstawia informacje o Wojciechu Bogumile Jastrzębowskiim – Mazowszaninie, Polaku, Europejczyku
- wyjaśnia znaczenie projektu konstytucji W. B. Jastrzębowskiego dla rozwoju myśli zjednoczeniowej w Europie
- prezentuje myśli W. B. Jastrzębowskiego umożliwiające zrozumienie teraźniejszości i współistnienia w Europie

Metody pracy: wykład interaktywny, dyskusja, praca ze źródłem filmowym

Formy pracy: zbiorowa, grupowa, indywidualna

Pomoce dydaktyczne: filmy edukacyjne poświęcone Wojciechowi Bogumiłowi Jastrzębowskiemu, książka Alicji Wejner *Azymut wspólna Europa. Jastrzębowski*, kartony (6–8 sztuk), flamastry

Przebieg zajęć

1. Część wstępna

- Zapytaj uczniów, czy znana jest im postać Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego? Czy słyszeli o jego dokonaniach? Czy wiedzą, kto jest patronem Mazowsza w 2021 roku?
- Podsumuj odpowiedzi. Może się okazać, że uczniowie nie słyszeli jeszcze o Jastrzębowskiim. Powiedz, że jest to postać niezwykła, nieco zapomniana, ale znana specjalistom, np. leśnikom. Podkreśl, że dokonania Wojciecha Bogumiła, zwłaszcza jego myśli o zjednoczonej Europie spisane w XIX wieku okazały się wizjonerskie.
- Zaproś uczniów do obejrzenia filmu *Rozmowa z Marszałkiem Województwa Mazowieckiego – Adamem Struzikiem* (film trwa 11 minut).
- Po obejrzeniu filmu przypomnij, że Sejmik Województwa Mazowieckiego ogłosił rok 2021 na Mazowszu „Rokiem Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego – autora *Konstytucji dla Europy* w 190. rocznicę jej wydania”. Natomiast z inicjatywy Fundacji My Obywatele Unii Europejskiej im. Wojciecha B. Jastrzębowskiego Senat

Rzeczpospolitej przyjął w czerwcu 2020 roku uchwałę o znaczeniu edukacji europejskiej, w której rekomenduje Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego na patrona polskiej edukacji proeuropejskiej.

- Zaprosz uczniów do obejrzenia filmu edukacyjnego *Tropem Zielonego Profesora. Wojciech Bogumił Jastrzębowski* (film trwa 18 minut). Poproś, aby podczas projekcji uczniowie zwrócili uwagę na wszechstronność bohatera filmu i dziedziny, w których Wojciech Bogumił działał i odnosił sukcesy.
- Po obejrzeniu filmu zapytaj o wrażenia. Co szczególnie zainteresowało uczniów, co zapamiętali o Wojciechu Bogumile. Zapiszcie te informacje na tablicy (jeśli będzie taka potrzeba odtwórz ponownie wybrane fragmenty filmu), np.
 - pochodził ze wsi Giewarty k/Janowa, z rodziny szlacheckiej, wielodzietnej, był bardzo zdolny, mama nauczyła go miłości do przyrody,
 - uczył się w szkole w Janowie, do szkoły średniej uczęszczał w Płocku (Liceum Ogólnokształcące im. Marszałka Stanisława Małachowskiego – „Małachowianka”), maturę zdał w Warszawie,
 - studiował na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie uzyskał tytuł magistra filozofii,
 - profesor, wychowawca, lubił uczyć i wyjeżdżał na wycieczki krajoznawcze,
 - botanik, wynalazca, meteorolog, klimatolog, ogrodnik, krajoznawca, leśnik, pedagog,
 - prekursor resocjalizacji, twórca ergonomii,
 - autor projektu *Konstytucji dla Europy*.
- Zapytaj uczniów, co, według Jastrzębowskiego, powinno być dla ludzi najważniejsze. Poprowadź rozmowę tak, aby uczniowie wskazali:
 - świat bez wojen, czyste powietrze, czysta woda. Porozmawiajcie o tych priorytetach i ich aktualności zwłaszcza o tym, jak ważne jest dla planety ekologiczne życie.

2. Część główna

- Odnosząc się do tematu lekcji, powiedz, że na zajęciach przeanalizujecie myśli – marzenia o wspólnej Europie i integracji europejskiej zaproponowane w XIX wieku przez Jastrzębowskiego, które dla nas dzisiaj – państwa członkowskiego Unii Europejskiej są rzeczywistością. Jego projekt *Konstytucji dla Europy*, opublikowany został w formie broszury zawierającej 77 artykułów i wydany z datą 3 maja 1831 roku.
- Poproś o przypomnienie znanych uczniom głównych ojców – założycieli Unii Europejskiej i ich wkład w integrację (Konrad Adenauer, Alcide De Gasperi, Jean Monnet, Robert Schuman, Paul-Henri Spaak). Uczniowie mogą skorzystać ze strony internetowej https://europa.eu/european-union/about-eu/history/eu-pioneers_pl
- Obejrzyjcie wspólnie I część filmu *Rozmowa o projekcie Konstytucji dla Europy 1831* (rozmowa w parku, 9 minut). Poproś uczniów, aby podczas projekcji zwrócili uwagę na najważniejsze słowo, które podkreślają uczestnicy tej rozmowy dotyczące wspólnego bezpieczeństwa. Pokieruj rozmową tak, aby uczniowie wymienili słowo POKÓJ. Przypomnij, że najważniejsze dla Jastrzębowskiego było to, aby Polacy mogli żyć w pokoju. Pisał: „Nie masz dziwniejszego fenomenu pod słońcem nad ten, że ludzie najwięcej pragną pokoju, a najmniej starają się o jego utrzymanie. [...] po doznaniu tylu okropności wynikających z wojen pręcej podobno spodziewają się wszędzie krainy księżycowej lub dokopać się do środka ziemi niż osiągnięcia kiedyś upragnionego celu swoich życzeń¹”. Bolało go to, ile cierpień niesie każda wojna, jakie straszliwe są jej skutki i zniszczenia. Jedynym sposobem na wyeliminowanie wojen było urządzenie takiej Europy, żeby wojny nie były możliwe. Tak zrodziła się myśl o napisaniu *Traktatu o Wiecznym Przymierzu między Narodami Ucywilizowanymi. Konstytucja dla Europy*.
- Podziel uczniów na 6 grup, rozdaj kartony i flamastry. Następnie przydziel karteczki z kolejnymi artykułami *Konstytucji dla Europy*² (po dwa artykuły na grupę) – materiał pomocniczy nr 1. Poproś o analizę zapisów

¹ A. Wejner, *Azymut wspólna Europa. Jastrzębowski*, Warszawa 2020, s. 139, 155.

² Tamże, s. 177–195.

(kontroluj pracę grup i na bieżąco wyjaśniaj niezrozumiałe zapisy) i na tej podstawie przygotowanie odpowiedzi na dwa pytania:

- O jakiej Polsce marzył W. B. Jastrzębowski?
- Jakie miał marzenia W. B. Jastrzębowski odnośnie Europy, jaką ją chciał widzieć?
- Po upływie 10 minut – poproś o odczytanie odpowiedzi na forum klasy. Zapiszcie na tablicy propozycje grup.

3. Część podsumowująca

- Obejrzyjcie II część filmu (wypowiedź dra hab. Tomasza Słomki, 6 minut). Poproś uczniów, aby podczas projekcji zapisali myśli Jastrzębowskiego, które zostały zrealizowane w Unii Europejskiej oraz te, nad którymi należałoby jeszcze popracować. Po obejrzeniu filmu podziel uczniów na 4 grupy, rozdaj materiał pomocniczy nr 2. Dwie grupy wypełniają rubrykę A w tabeli, dwie kolejne grupy rubrykę B. Poproś, aby na razie nie zapisywać wniosków. Po upływie 10 minut poleć odczytanie zadania każdej z grup. Przedyskutuj z uczniami odpowiedzi. Wnioski zapiszcie wspólnie.
- Zapytaj uczniów, czego możemy się nauczyć od W. B. Jastrzębowskiego? Poproś o zapisanie odpowiedzi na tablicy (w formie haseł).
- Następnie obejrzyjcie film *Rozmowa z byłym ambasadorem przy UE Janem Truszczyńskim* (film trwa 10 minut). Poproś o porównanie odpowiedzi uczniów z wypowiedzią ambasadora dotyczącą pytania: Czego możemy się nauczyć od Jastrzębowskiego? Porozmawiajcie na ten temat.
- Na podsumowanie zajęć poproś uczniów o dokończenie zdania:
Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego chciałabym/chciałbym zapytać o

Praca domowa

Poproś uczniów o wykonanie pracy domowej (do wyboru):

- Napisz rozprawkę na temat: Czy możemy Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego nazwać ojcem integracji europejskiej?
- Wojciech Bogumił Jastrzębowski w swoich czasach był bardzo znany, pisały o nim gazety. Przygotuj z nim wywiad o projekcie *Konstytucji dla Europy*.

Materiał pomocniczy nr 1

Grupa 1

Art. 3. W obliczu Boga i prawa wszyscy ludzie, a zatem i wszystkie narody są sobie równymi.

Art. 5. Prawa narodowe stanowi naród przez swoich pełnomocników, czyli sejm, prawa zaś europejskie stanowi Europa przez swój Kongres, złożony z pełnomocników wybranych przez wszystkie narody.

Grupa 2

Art. 6. Podstawą praw narodowych jako i europejskich będą prawa natury czyli prawa boskie, przedmiotem zaś ich będzie ludzkość i sprawiedliwość.

Art. 7. Zasadą w stanowieniu praw będzie większość zdań ustawodawców.

Grupa 3

Art. 8. Stróżem i wykonawcą praw narodowych będzie patriarcha, wybrany przez naród; stróżem zaś i wykonawcą praw europejskich będzie sam Kongres.

Art. 14. Wszystkie narody, należące do wiecznego przymierza w Europie, winne są równą uległość prawom europejskim.

Grupa 4

Art. 23. O naruszeniu praw narodowych przez ministrów sejm narodowy uwiadomi Kongres Europejski, który postąpi sobie w tej mierze podług istniejących praw.

Art. 26. Różnica religii i urodzenia nie będzie pociągała za sobą różnicy praw; każdy zatem człowiek, jakiego bądź wyznania i stanu będzie doznawał równej opieki praw narodowych i europejskich i równe mieć będzie prawo do wszelkich dostojeństw.

Grupa 5

Art. 34. Pierwszym obowiązkiem Kongresu Europejskiego będzie ustanowienie praw europejskich, które rozpoczynać się mają od artykułu następującej treści: Pokój w Europie jest trwały i wieczny; głównym jego celem będzie zatamować na wieczne czasy rozlew krwi ludzkiej, czyli położyć koniec barbarzyństwu.

Art. 50. Każdy obywatel Europy (obywatelem nazywamy każdego człowieka, który z jakiego bądź względu użytecznym jest społeczeństwu) na wezwanie Kongresu Europejskiego staje się żołnierzem, nie mogącym być do niczego więcej użytecznym, tylko do bronięcia praw Europy i jej bezpieczeństwa.

Grupa 6

Art. 71. Wolność mówienia, pisania i drukowania, niezagrażająca przyjętym i uświęconym przez narody prawom, będzie nieograniczona. Kongres Europejski przepisze prawa na nadużycia w tej mierze.

Art. 77. Żaden występki od epoki zawarcia wiecznego pokoju w Europie (mający na celu zatamowanie rozlewu krwi ludzkiej) nie będzie karany śmiercią. Rozmyślne zabójstwo i każde ciężkie pogwałcenie praw osobiście, lub przez kogo innego dokonane, pociągać będzie za sobą na lat pięć[ć]dziesiąt utratę opieki praw narodowych i europejskich. Spod tego prawa nikt, nawet patriarcha i członek Kongresu Europejskiego nie może być wyjąty. Więzienia, w których przemieszkują zbrodniarze pozbawieni opieki praw, uważane będą nie tak za karę, jak raczej za schronienie przed niebezpieczeństwem, jakie pociąga za sobą utrata praw.

Materiał pomocniczy nr 2

A. Artykuły, które zostały zrealizowane	B. Co jeszcze trzeba zrealizować
WNIOSKI:	

Dla nauczyciela

Artykuły, które zostały zrealizowane w Unii Europejskiej:

- równość narodów i ludzi (art. 1, 11, 29, 35, 70, 77)
- demokracja parlamentarna (art. 2, 3, 5, 23, 24, 25, 27, 68, 72, 73)
- równość wszystkich wobec prawa (art. 21)
- otwarcie granic państwowych (art. 7)
- opiekuńcza rola państwa (art. 59, 60, 69)
- wolność słowa i wypowiedzi (art. 71)
- zniesienie kary śmierci (art. 77)

Opracowanie: Barbara Giza